

ABSTRACTS

Mothers, step-mothers and mothers-in-law in fairy tales (Lily E. Clerkx)

The relations between mothers and children in west-european fairy tales are analysed and compared with the results of family history research. Current psychoanalytic interpretations do not do justice to the historical relations. My assumption is that theme's in fairy tales can be understood by putting them in a sociohistorical context and - the other way round - that fairy tales themselves can tell us something about the life of ordinary people some centuries ago.

In the beginning of the story a problem is presented. These problems mostly refer to an in reality experienced injustice or maltreatment. Contrary to reality the fairy tale ends with the desired solution for the victim.

Only under the pressure of the circumstances neglect or abandon their small children. If bad mothers do occur, their conduct is condemned.

Step-mothers and mothers-in-law in fairy tales always appear as bad figures who maltreat their step-daughter or daughter-in-law. This theme corresponds with the facts of family history. Research shows a large risk for strains and conflicts in these relations, caused by inheritance rules, marriage patterns and gender relations.

Environmental consciousness from the inside and from the outside (N. Nelissen & P. Scheepers)

In this study we present the results of a nationwide inquiry into the environmental consciousness of the Dutch people in 1985 (N=1799). We analyse this consciousness: 1. from the inside: by paying attention to its different dimensions and: 2. from the outside: by exploring the social and cultural characteristics with which it is associated. We empirically distinguish three types of Dutch, highly distinct regarding environmental consciousness. Each of these types is characterized by a salient pattern of social and cultural values.

Opinions about the dependence on social benefits among the Dutch population (A.A.M. Fiselier, E.J.H. ter Heine & J.G.M. Lammers)

This article is focussed on the following questions about social benefits:

- is a social benefit generally seen as a right or as a favour?
- is the privacy of those who receive or claim a social benefit perceived as sufficiently guaranteed by the welfare authorities?

Two aspects of these questions are studied: the degree in which these opinions occur among the Dutch population and the structural and cultural backgrounds of those who adhere them. Available theoretical insights, derived from the theory of modernization, are confronted with both research results of others and of a national survey carried out by the authors in 1985. The conclusion is that a large majority of the Dutch population considers a social benefit as a right and that a large minority perceives that the privacy of those who receive a social benefit is guaranteed insufficiently. Next it is concluded that the observed differences of opinions can partly be reduced to structural and cultural factors as expected on the base of modernization theory.

The increase of response rates of mail surveys (L. Vandekerckhove & D. Verhoeven)

To collect the data for their research project on the influence of anticipated status incongruence on the choice of higher education by 18-year old pupils, the authors used a mail survey, mainly organized in accordance with the guidelines of the Total Design Method for mail and telephone surveys developed by D.A. Dillman.

Two major modifications to this method were however made:

- 1) due to high costs, a third reminder by certified mail had to be dropped from the survey;

- 2) on the other hand, a low budget phase was added. Prior to the actual survey, all respondents, whilst still at college, were asked -collectively, by school or class- to fill out a short questionnaire. At the same time, the research project was personally introduced to them by the researchers. The main aim of incorporating this phase into the survey was to enhance the respondents' willingness to cooperate with the ultimate survey.

The high response-rate attained leads to the assumption that the introduction of this advance survey could indeed provide a low budget alternative in order to increase the respondents' participation in mail surveys.

RESUMES

"Mères, belles-mères et marâtres dans les contes de fée. Une approche d'après l'histoire de la famille" (Lily E. Clerkx)

Les relations entre mères et enfants dans les contes de fée ouest-européens sont analysées et comparées avec les résultats de la recherche historique de la famille.

Les interprétations psycho-analytiques ne font pas justice aux rapports historiques. Selon mon hypothèse, les thèmes des contes de fée peuvent être mieux compris en les plaçant dans leur contexte socio-historique, et -à l'inverse- les contes de fée peuvent nous informer de la vie des gens simples d'il y a quelques siècles.

Les histoires racontées débudent par un problème. Le plus souvent ces problèmes renvoient à une injustice ou à un mauvais traitement réellement éprouvés. Le conte de fée diffère de la réalité en ce qu'il se termine par la solution espérée pour la victime.

Les contes de fée donnent une image générale de mères soignantes, qui ne négligent ou n'abandonnent leurs enfants que sous contrainte des circonstances. Au cas où de mauvaises mères paraissent, leur comportement est condamné. Les marâtres et les belles-mères apparaissent toujours comme de méchantes figures qui maltraitent leur demi-fille ou leur belle-fille. Ce thème correspond avec les faits de l'histoire de la famille. La recherche démontre que les relations entre belles-mères et belles-filles contiennent un danger de tensions et de conflits, occasionné par la réglementation de l'héritage, les modèles de mariage et les rapports des sexes.

"Opinions de la population néerlandaise concernant la dépendance d'une allocation sociale" (A.A.M. Fiselier, E.J.H. ter Heine & J.G.M. Lammers)

Cet article est axé sur deux questions concernant la sécurité sociale. (1) Les allocations sociales sont-elles perçues comme une faveur ou comme un droit? (2) Le droit

au 'privacy' de ceux qui demandent ou reçoivent des allocations est-il perçu comme suffisamment garanti?

La distribution des opinions de la population néerlandaise quant à ces problématiques, ainsi que les caractéristiques structurelles et culturelles pouvant expliquer cette distribution sont étudiées.

Les notions théoriques disponibles qui ont été déduites de la théorie de la modernisation sont confrontées avec différents résultats de recherche, ainsi qu'avec ceux d'une enquête nationale que les auteurs ont effectuée en 1985.

La majeure partie de la population néerlandaise considère l'allocation comme un droit; une minorité considérable perçoit le droit au 'privacy' des demandeurs ou receveurs d'allocations comme insuffisamment garanti. Les différences d'opinions observées peuvent être expliquées surtout par des facteurs culturels, comme prévu sur base de la théorie de modernisation.

"La conscience de l'environnement regardée du dedans et vers le dehors" (Nico Nelissen & Peer Scheepers)

Dans cet article nous présentons les résultats d'une recherche sur la conscience de l'environnement des Néerlandais en 1985 (n=1799). La conscience de l'environnement est considérée sous deux angles : 1. du dedans en prêtant attention aux différentes dimensions dont se compose cette conscience; 2. vers le dehors, en vérifiant la correspondance entre cette conscience et certaines valeurs socio-culturelles. Sur base de cette conscience de l'environnement, il est possible de distinguer quelques types bien différenciés de Néerlandais. Chacun de ces types est caractérisé par un modèle reconnaissable de valeurs socio-culturelles.

"L'accroissement du taux de réponses d'enquêtes par écrit" (L. Vandekerckhove & D. Verhoeven)

Dans le cadre d'une investigation sociale, qui porte sur l'influence d'une incongruence anticipée de la position sociale sur le choix d'un enseignement supérieur par les

élèves, les auteurs se sont servis d'une enquête par écrit, qui avait été rédigée et réalisée suivant la Total Design Method de D.A. Dillman.

Deux modifications ont néanmoins été faites:

- 1) dû aux coûts élevés, un troisième rappel par recommandé a été supprimé;
- 2) d'autre part, une brève enquête à coûts réduits a été insérée, antérieure à l'enquête principale. A cette occasion, les élèves devaient remplir en groupe -par lycée ou par classe- un bref questionnaire. En même temps, le projet d'investigation était introduit personnellement par les investigateurs. Cette brève enquête préalable avait pour but de développer la disposition des répondants à remplir ultérieurement le questionnaire de l'enquête définitive.

Le taux de réponses élevé qui a été obtenu, laisse supposer qu'une telle enquête, antérieure et par groupe, est réellement un moyen à coûts limités pour obtenir une plus grande participation des répondants.

MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER

L. E. Clerkx (1930) studeerde culturele antropologie aan de Universiteit van Amsterdam en was van 1968 tot 1988 als wetenschappelijk hoofdmedewerkster, thans als (toegevoegd) onderzoekster, verbonden aan het Sociologisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam. Zij publiceerde over de sociologie van de socialisatie en over de geschiedenis van het gezin. Haar belangrijkste boeken zijn Kind en Milieu (1969) en Moeders, kinderen en kinderopvang (1981).

F. Fiselier (1937) is als socioloog verbonden aan de vakgroep Sociologie van de Katholieke Universiteit van Nijmegen.

J. Lammers (1940) is als methodoloog verbonden aan de vakgroep Methoden van Maatschappij Wetenschappen van de Katholieke Universiteit van Nijmegen.

N. Nelissen (1942), Dr., Universitair Hoofddocent Bestuurs- en Beleidswetenschappen Katholieke Universiteit Nijmegen.

P. Scheepers (1958), Drs., aangesteld als onderzoeker bij de Stichting voor Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek op een project getiteld 'Theoretische en empirische modellen ter verklaring van ethnocentrisme'.

E. ter Heine (1947) was tot oktober 1985 als socioloog werkzaam in de vakgroep Sociologie van de Katholieke Universiteit van Nijmegen en is thans projectmanager bij de Provinciale Kruisvereniging Gelderland.

L. Vandekerckhove (1946) is als docent sociologie verbonden aan het centrum voor de sociologie van het recht van de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven.

D. Verhoeven (1961) is als wetenschappelijk medewerker in het kader van een FKFO-project werkzaam aan het centrum voor de sociologie van het recht van de faculteit der rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven.

RICHTLIJNEN VOOR AUTEURS

Manuscript. In regel komen alleen originele bijdragen in de Nederlandse taal in aanmerking. De gebruikelijke lengte belooft een 20-tal bladzijden. In het manuscript dient de voorkeurspelling gevolgd. Naast deze klassieke artikels neemt het tijdschrift ook wetenschappelijke essays, onderzoeksnota's en besprekingsartikels op.

Titelpagina. De eerste pagina van elke bijdrage bevat de titel en de naam van de auteur(s). Daarnaast wordt in ongeveer 50 woorden een korte persoonsbeschrijving per auteur gegeven met daarin volgende gegevens: naam en voornaam, geboortejaar, titel, beroepsomschrijving en instelling waaraan men verbonden is.

Abstract. Van het artikel wordt in maximum 150 woorden een samenvatting gemaakt zowel in het Nederlands, in het Frans als in het Engels waarin naast de probleemstelling het essentiële van de inhoud wordt weergegeven. Deze abstracts verschijnen o.m. in Sociological Abstracts.

Paragrafen. De paragrafen worden genummerd volgens het decimale stelsel. Hoofdparagrafen krijgen de nummers 1, resp. 2 enz.; subparagrafen krijgen de nummers 1.1., resp. 2.1., 2.2., enz.

Tabellen en grafieken. Deze dienen apart en opeenvolgend te worden genummerd. Alle tabellen en grafieken behoren een titel te dragen.

Voetnoten. Worden aan het einde van het artikel vermeld in de volgorde waarin ze in de tekst voorkomen. In de tekst zelf worden ze aangegeven door een arabisch cijfer tussen haakjes.

Literatuurverwijzingen, of de zgn. bibliografische voetnoten, worden in de tekst aangeduid door tussen haakjes de naam van de auteur (vanaf 3 auteurs enkel de eerste naam gevolgd door "e.a."), jaartal van de publicatie en de bladzijde(n) te vermelden; bijv. ... (Janssens, 1982c: 17-20). Na de voetnoten wordt in een bibliografie de volledige literatuurverwijzing gegeven. Voor een artikel zijn dit de naam van de auteur(s) gevolgd door

zijn (hun) voorletter(s), de titel van het artikel, het tijdschrift (onderstreept), jaargang, jaar (tussen haakjes), nummer, eerste en laatste pagina; bijv. JANSSENS, M.B.F.A., Relevantie van de sociologie voor de maatschappij, Sociologie en maatschappij, 13 (1982), nr. 3, 326-342. Voor een boek zijn dit de naam van de auteur(s) gevolgd door zijn (hun) voorletter(s), de titel (onderstreept), de uitgever, plaats en jaar; bijv. JANSSENS, M.B.F.A., PEETERS, J.O.P., Sociologie in de maatschappij, Het Vlaamse Boek, Antwerpen, 1982.

Overdrukken. Na het verschijnen ontvangt de auteur 3 nummers extra.

Redactiewerk. Het door de auteur aan de redactiesecretaris toegezonden artikel (op 5 exemplaren) wordt ter beoordeling voorgelegd aan vier referees. De beoordeling gebeurt anoniem en vereist ongeveer 3 maanden.

Voor meer informatie of verduidelijkingen staan de hoofdredacteur of de redactiesecretaris ter beschikking.

Tekstverwerking. De definitieve versie van de tekst wordt bij voorkeur ingeleverd op een 5 1/4 inch floppy disk, met een door MS-DOS gestuurd programma voor tekstverwerking. Voor het gebruik van andere systemen en/of formaten, neemt men eerst contact op met de redactiesecretaris.

DE REDACTIE DANKT VAN HARTE alle personen die haar in het voorbije jaar hebben geholpen bij het beoordelen van de bijdragen.

J. Berghman
K. Beyens
A. Brand
A. Cornelis
J.G.M. de Bruyn
G. de Bruin
H.G. de Gier
C. de Hoog
P.J. Dekker
L. Deschamps
F. Deven
W. Dewachter
J.P.M. Diederiks
G. Dierickx
J. Dronkers
C. Eliaerts
J.E. Ellemers
A.A.M. Fiselier
W. Frijhoff
I. Glorieux
W. Goegebeur
L. Goossens
S. Hellemans
A. Hoogerwerf
N. Huygelier
L. Huyse
C.P.M. Knipscheer
H.P. Kunneman
R. Laermans
C.J. Lammers

P. Leroy
R. Lesthaeghe
M. Leys
G.W. Meijnen
C.P. Middendorp
R.J. Mokken
J.J. Pennartz
A. Rentes Florêncio
H. Righart
W.E. Saris
M. Scheys
J.G.M. Sterk
P. Stouthuysen
C.J. Straver
J.W. te Kloetze
J.J.A. Tacq
G.J. Tillekens
A.H. van der Zwaan
G. Van Habberney
W. Van Trier
L. Vandekerckhove
K. vanden Bosch
S. Vlaeminck
J. Vuchelen
A.A. Wesselingh
P. Willems
R. Wippler

inhoud
1.1989

M. Elchardus TEN GELEIDE	3
L.E. Clerkx MOEDERS, STIEFMOEDERS EN SCHOONMOEDERS IN SPROOKJES. EEN BENADERING VANUIT DE GEZINSGESCHIEDENIS.	5
A.A.M. Fiselier, E.J.H. Ter Heine & J.G.M. Lammers OPVATTINGEN ONDER DE NEDERLANDSE BEVOLKING OVER HET AANGEWEEZEN ZIJN OP EEN UITKERING.	33
N. Nelissen & P. Scheepers OMGEVINGSBESEF VAN BINNEN EN NAAR BUITEN BEZIEN	99
L. Vandekerckhove & D. Verhoeven RESPONSVERHOOGING BIJ POSTENQUÊTES VIA TOEPASSING VAN DE TOTAL DESIGN METHOD EN VAN EEN VOORAFGAANDELIJKE BEVRAGING. EEN TUSSENTIJDSE ONDERZOEKSNOTA.	135
Rubriek boekbesprekingen	167
Abstracts / Résumés	183
Medewerkers aan dit nummer	190